

تحلیل سیاسی هفته (۶۲)
نگاهی بر گزارش جامعه اطلاعاتی آمریکا از فعالیت‌های
هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران

مقدمه

گزارش هفته پیش جیمز کلپر، رئیس جامعه اطلاعاتی آمریکا، نه تنها نشان‌دهنده جایگاه راهبردی جمهوری اسلامی ایران در ارزیابی‌های اطلاعاتی آمریکاست، بلکه نکات زیادی در رابطه با فعالیت‌های هسته‌ای کشورمان و اهمیت اطلاعاتی توافق ژنو برای سرویس‌های جاسوسی آمریکا بیان می‌کند. پیام محوری گزارش مزبور این است که برنامه اقدام مشترک ایران و گروه ۵+۱، بسیاری از ابهامات مطرح درباره فعالیت‌های هسته‌ای کشورمان را برطرف ساخته است. با این حال، کلپر با اعلام نگرانی از پیشرفت‌های فنی دانشمندان ایرانی در زمینه‌های هسته‌ای و موشکی، سعی کرده است به صورت ضمنی ارتباطی تصنعی میان تأسیسات هسته‌ای ایران با پیشرفت‌های قابل توجه کشورمان در زمینه موشک‌های دوربرد برقرار سازد. افزون بر این در قسمت‌های دیگر این گزارش، با نادیده گرفتن تلاش‌های مثبت کشورمان جهت حفظ صلح و ثبات منطقه‌ای، در خصوص نیات واقعی مقامات ایرانی تردید روا داشته است. به نظر می‌رسد گزارش جامعه اطلاعاتی آمریکا با هدف کاهش فشارهای داخلی و خارجی صهیونیست‌ها بر دولت اوپاما به علت امضای توافقنامه ژنو و تهدید به وتوی طرح تحریمی سنا، لاجرم به تکرار لفاظی‌ها و اتهامات مرسوم علیه کشورمان پرداخته است.

۱. جایگاه ایران در گزارش

در بخش تهدیدات جهانی در دو مورد به ایران اشاره شده است. در مورد اول و ذیل مباحث سایبر از کشورمان در کنار کره شمالی به عنوان بازیگران غیرقابل پیش‌بینی در عرصه بین‌المللی یاد شده است که توانایی جاسوسی و حملات اینترنتی را علیه ایالات متحده و شرکایش دارند. در مورد دوم و ذیل عنوان فعالیت‌های تروریستی خارجی با تقبیح حمایت ایران و حزب‌الله از رژیم بشار اسد از جبهه مقاومت در برابر رژیم صهیونیستی به عنوان یکی از محورهای تروریسم جهانی یاد شده است که جمهوری اسلامی ایران نقش برجسته‌ای در حفظ و تقویت آن برعهده دارد.

در بخش تهدیدات منطقه‌ای عنوان شده است که به رغم تعدیلات صورت گرفته در مشی سیاست خارجی دولت جدید ایران، این کشور همچنان در جهت تضعیف منافع آمریکا و تشدید کشمکش‌های منطقه‌ای تلاش خواهد کرد. علاوه بر این در گزارش کلپر ادعا شده است که حمایت ایران از دولت سوریه و عراق و سایر گروه‌های شیعی در لبنان و یمن به پیچیده‌تر شدن اوضاع امنیتی منطقه خاورمیانه کمک خواهد نمود. نقطه جالب توجه این است که کلپر معتقد می‌باشد مقامات ایرانی سعی دارند میان دو هدف متضاد حمایت از گروه‌ها و اجتماعات شیعی با جلوگیری از وخیم‌تر شدن شرایط امنیتی در منطقه تعادلی برقرار کنند. وی در پایان با سوگیری آشکار، چنین نتیجه‌گیری می‌کند که نهایتاً تعهد ایران به حمایت و تجهیز گروه‌های شیعی، بر خویشتن‌داری این کشور غلبه خواهد یافت.

۲. توافقنامه ژنو و رفع نگرانی‌ها از فعالیت‌های هسته‌ای ایران

در بخشی از گزارش به صورت ویژه به موضوع هسته‌ای کشورمان و تحولات اخیر آن اشاره شده است. طبق گزارش مزبور، جمهوری اسلامی ایران هم‌اکنون تمام زیرساخت‌های فنی لازم برای ساخت سلاح اتمی را در اختیار دارد. با این حال، توافق ژنو وضعیتی به وجود آورده است که اگر ایران چنین اقدامی انجام بدهد، این امر بلافاصله از سوی سرویس‌های اطلاعاتی آمریکا شناسایی خواهد شد. در متن گزارش تصریح شده است که «در یک سال گذشته، ایران طرح‌های سانتریفیوژهای خود را ارتقا و تعداد آنها را افزایش داده است. علاوه بر آنکه مقدار زیادی اورانیم غنی شده با خلوص پایین را ذخیره کرده است. این پیشرفت‌ها ایران را برای تولید اورانیم با خلوص بالا که برای تولید سلاح‌های هسته‌ای لازم است، در موقعیت بهتری قرار داده است. اما با وجود این پیشرفت‌ها برآورد ما این است که ایران قادر نخواهد بود بدون آنکه فعالیت‌هایش افشا شود، اورانیم کافی با خلوص بالا برای تولید سلاح هسته‌ای تولید کند. اگر افزایش نظارت‌ها و دیگر شفاف‌سازی‌هایی که ایران براساس توافقنامه ژنو پذیرفته است، انجام شود، هرگونه حرکتی به سمت تولید سلاح‌های هسته‌ای را افشا خواهد کرد».

۳. هشدار درباره وضع تحریم‌های جدید

افزون بر این، کلپر درباره وضع تحریم‌های جدید علیه ایران هشدار می‌دهد و افزایش فشارها در مقطع فعلی را اقدامی مخرب و غیرسازنده توصیف می‌کند که منجر به شکست توافقنامه ژنو می‌شود. گفتنی است لایحه جدید سنا در رابطه با تحریم ایران در پی آن است فروش نفت

ایران را به میزان صفر برساند و با اعمال محدودیت‌هایی برای دولت آمریکا، مانع کاستن از تحریم‌ها گردد. این تحریم در صورت شکست مذاکرات جاری و یا در صورتی که مذاکرات به نتیجه نهایی و مطلوب در بلندمدت ختم نشود، اجرایی خواهد شد. طرفداران این قانون چنین استدلال می‌کنند که این تحریم‌ها زمانی وضع خواهند شد که توافق مقدماتی بین ایران و گروه ۱+۵ نقض شده یا روند تبدیل این توافق به توافقی فراگیر شکست خورده باشد.

رابرت مندز از اعضای جمهوری خواه سنا، به‌عنوان مطرح‌کننده و حامی اصلی تحریم‌های جدید طی یادداشتی در واشنگتن‌پست ضمن اینکه طرح تحریم مذکور را یک «بیمه دیپلماتیک» نامید، مدعی شده بود که طرح تحریمی جدید علیه ایران تلاش‌های دولت اوباما و نیز برنامه اقدام مشترک را که در ماه نوامبر به‌دست آمد را به رسمیت می‌شناسد. مندز مدعی شده است با اعمال تحریم‌های جدید، ایران مجبور خواهد شد صادقانه و به‌طور جدی به مذاکرات ادامه دهد. با توجه به متن توافق هسته‌ای ژنو می‌توان گفت که برخلاف اظهارات مندز، طرح تحریمی جدید به صراحت ناقض توافق هسته‌ای ژنو است و همین امر موجبات مخالفت و جبهه‌گیری باراک اوباما را در پی داشته است. در واقع، مقامات دولت اوباما نگران هستند که تحریم‌های اقتصادی جدید، توافق موقت هسته‌ای ایران و گروه ۱+۵ در ژنو را در معرض خطر قرار دهد و گفت‌وگوها برای رسیدن به یک توافق نهایی با ایران در خصوص برنامه هسته‌ای این کشور را تخریب کند.

همچنین به نظر می‌رسد مخالفت جدی با لایحه تحریم ایران از سوی اعضای دمکرات سنا نیز وجود دارد؛ به‌طوری که بلوکی متشکل از ۱۰ سناتور که از رهبران کمیته‌های سنا به شمار می‌روند، با ارسال نامه‌ای به هری رید، رئیس دمکرات سنا و رهبر جناح اکثریت آن، مخالفت خود را با تحریم جدید علیه ایران اعلام کرده بودند. علاوه بر مخالفت اعضای دمکرات سنا، برخی از کارشناسان سیاست خارجی آمریکا از جمله رایان کراکر با ارسال نامه‌ای به مندز و دیگر حامیان اصلی تحریم‌ها علیه ایران مخالفت خود را با اعمال تحریم‌های جدید نشان داده و تهدید کرده‌اند اعمال تحریم‌های جدید در موقعیت کنونی ممکن است آمریکا را به جنگی دیگر نزدیک نماید.

با توجه به تناقض آشکار متن توافق هسته‌ای ژنو با تصویب هرگونه تحریم جدید علیه ایران و همچنین وجود مخالفت‌هایی در داخل آمریکا با افزایش تحریم‌ها در شرایط کنونی، می‌توان گفت تصویب طرح «ایران عاری از سلاح اتمی» در سنای آمریکا به‌عنوان تحریم جدید علیه ایران، پیامدهای نامطلوبی در سطح داخلی و بین‌المللی برای آمریکا در پی خواهد داشت. اقدام احتمالی کنگره در تصویب تحریم‌های جدید پیش از هر چیز عدم پایبندی آمریکا به توافق مزبور را نشان خواهد داد و کشورهای دیگر با ادعای ایران مبنی بر عدم امکان اعتماد به آمریکا همراه خواهند شد. علاوه بر شکست مذاکرات هسته‌ای، تصویب تحریم‌های جدید می‌تواند با پیامدهای دیگری نیز همراه باشد. برخی از این پیامدها به حرکت احتمالی ایران در افزایش سطح غنی‌سازی، تعقیب راهکارهای دیگری برای فروش نفت از سوی ایران مانند توافق اخیر با روسیه، همراهی بیشتر ایران با رقیبان آمریکا و تشدید مشکلات این کشور در منطقه و مهمتر از همه تخریب وجهه آمریکا و آشکار شدن عدم پایبندی آن به دیپلماسی همراه خواهد بود.

نتیجه‌گیری

هرچند گمانه‌زنی‌هایی از سوی برخی محافل در مورد بازی سیاسی هماهنگ دولت و کنگره آمریکا در مورد مطرح کردن تحریم‌های جدید در زمان کنونی برای فشار بیشتر بر ایران مطرح شده است، اما نمی‌توان از وجود اختلافات جدی میان دولت و کنگره آمریکا در این رابطه چشم‌پوشی کرد. در واقع به‌نظر نمی‌رسد بتوان همه بحث‌های مرتبط با امکان تصویب تحریم‌های جدید علیه ایران را به یک بازی سیاسی از سوی آمریکا در راستای سیاست قدیمی چماق و هویچ و تاکتیکی به منظور فشار بر ایران برای پذیرش خواسته‌های غرب برای اجتناب از تحریم‌ها محدود کرد؛ چرا که اختلافات آشکاری میان دولت و کنگره در این رابطه وجود دارد و به عنوان یک پیامد تحت تأثیر اختلاف‌نظر پیرامون چگونگی تعامل برای حل مسئله هسته‌ای ایران، می‌تواند یکی از نمودهای تقابل احزاب دمکرات و جمهوری خواه و همچنین دولت و کنگره آمریکا محسوب شود.

هرچند که به علت پیامدهای منفی طرح تحریمی سنا و تهدید باراک اوباما مبنی بر وتوی آن در صورت تصویب، طرح مزبور متوقف شد، لکن تحریکات داخلی و خارجی آمریکا مبین این واقعیت است که فشارهای زیادی از سوی لابی صهیونیستی بر دولت این کشور اعمال می‌شود. عدم دعوت ایران به کنفرانس ژنو ۲ درباره سوریه و تکرار اتهامات گذشته علیه کشورمان در ارتباط با مسائل تروریسم و سلاح‌های کشتار جمعی مصداق‌هایی از این فشار محسوب می‌گردند. از این رو کلاپر و همکارانش در گزارش جامعه اطلاعاتی آمریکا سعی داشته‌اند با اعلام اینکه توافقنامه ژنو نگرانی‌های اطلاعاتی آمریکا را رفع می‌کند، از شدت فشارهای داخلی و خارجی بر دولت اوباما بکاهند.